

Tannhelse

sekretæren

02
14

Behov for flere tannhelsesekretærer

Utdanning, yrkesidentitet og yrkesstolthet

side 10

“ Noe har skjedd med samfunnet vårt. Vi er blitt et utdanningssamfunn, og yrkesfag blir dessverre ikke regnet som statusyrker.

Tannhelsesatsing:
Telemark skal bli best i landet

side 14

Ferietid:
Rettigheter og plikter

side 20

EUs stikkskadedirektiv:
Hva fungerer og hva fungerer ikke

side 13

FLUX MORGEN OG KVELD - FOR STERKE TENNER HELE LIVET

NYHET FOR
JUNIOR!

Alle Fluxprodukter
er uten alkohol og
parabener

Følg oss på Facebook for nyheter
og interessante diskusjoner!
[facebook.com/nullhull](https://www.facebook.com/nullhull)
For mer informasjon besøk gjerne
www.fluxfluor.no

Opplev livets gode øyeblikk og nyt god mat og drikke med venner og familie. For sterke tenner fluxer du morgen og kveld. Velg mellom fluorskyllene Original, Sensitiv eller Fresh. Alle med med høyt fluorinnhold på 0,2% NaF. Flux Fresh gir i tillegg god ånde.

Oppdag også våre nye produkter for Junior! Med smak av jordbær finnes nå både fluorskyll og tyggegummi for barn fra 6-12 år. Flux Junior fluorskyll Jordbær inneholder 0,05% NaF og Flux Junior sukkerfrie tyggegummi inneholder blant annet xylitol og c-vitamin.

Produktene er utviklet i nært samarbeid med skandinavisk tannhelse. Du finner Flux på apotek og hos enkelte tannklinikker. Begynn å fluxe allerede i dag!

Flux kan du kjøpe her:

FLUX®

Le, pust og spis.
Sterkere enn i går.

Flux sugetabletter er et legemiddel som inneholder natrium-fluorid. Forsiktighet bør utvises ved naturlig fluorinnhold i drikkevannet over 0,75 mg/l. Fluordosen i sugetabletten virker sammen med fluor fra andre produkter som tannkrem, skyllevæsker og tyggegummi. Les pakningsvedlegget.

Innhold

Utdanning under lupen

Side 10

Storstilt tannhelsesatsing

Side 14

Ferietid

Side 20

Annet innhold:

Leder	5	Beskyttelse mot stikkskader	13
Smånytt	6	Storstilt tannhelsesatsing	14
Produktnytt	8	Tariff	18
Utdanning under lupen	10	Ferietid	20

**Medlemsblad for
Tannhelsesekretærenes Forbund
(ThsF),**
Stiftet 23.01.2007.
Tilsluttet Parat (YS).

Utgis av:
Tannhelsesekretærenes Forbund
(ThsF)/Parat.
Parat, Pb 9029, Grønland
0133 OSLO

www.parat.com
www.thsf.no

Besøksadresse:
Lakkegata 23, Grønland, Oslo
Telefon: 21 01 36 00
Telefaks: 21 01 38 00

**Leder av Tannhelse-
sekretærenes Forbund:**
Gerd Bang-Johansen
Telefon: 21 01 37 70
Mobil: 984 88 100
gerd.bang.johansen@parat.com

Ansvarlig redaktør:
Gerd Bang-Johansen

Redaksjon:
Media Solution AS,
Postboks 9393, Grønland,
0134 Oslo.

Forsidefoto:
Kjersti Veel Kraus

Redaktør:
Trygve Bergsland
Telefon: 905 85 639
trygve@media-solution.no

Annonser:
Tlf. 905 85 639
salg@media-solution.no

Layout:
Signus
Telefon: 470 28 038
grethe@signus.no

Trykk:
BK Grafisk AS
Telefon: 33 48 59 00

ThsF
Tannhelsesekretærenes Forbund

ISSN:1504-5714

Abonnement:
Media Solution AS,
Tlf. 905 85 639,
abo@media-solution.no

ThsF er en yrkesorganisasjon i Parat

FRISKE NYHETER MOT TØRR MUNN!

Nå også
som munn-
skyll!

GOD SMAK

rabarbra/
jordbær

jordbær/
mint

Nå har det kommet en ny serie produkter mot tørr munn: Xero-serien. Xero finnes foreløpig som sukkerfrie drops, munnskyll og som en gel. Produktene stimulerer spyttproduksjonen, fukter og gir en behagelig følelse. Alle produktene inneholder i tillegg fluor. Produktene er utviklet i samarbeid med skandinavisk tannhelsetjeneste. Anbefal gjerne Xero produktene neste gang!

www.xeroserien.no

- ØKER SPYTT-
PRODUKSJONEN
- FUKTER
- GIR STERKE TENNER

Xero-serien kjøper du her:

APOTEK 1

ditt apotek

vitus apotek

Boots apotek

dry mouth relief by Actavis

XER1_jan2014NO

HMS-arbeid

Vedlagt denne utgaven av bladet Tannhelsesekretæren vil dere finne et informasjonshefte om HMS-arbeid fra Arbeidstilsynet.

Dette er en viktig milepel for oss av to grunner. For det første har det vært et viktig tema på et område hvor mye er ugjort. Det er et uttrykt mål for oss å øke kunnskap og forbedre holdninger, både i vår egen yrkesgruppe og i tannhelsetjenesten generelt.

For det andre er det viktig for oss at vi har fått medvirke til innhold og utforming av dokumentet. Det viser igjen av vi er en synlig og aktiv aktør i utviklingen på vårt område. Det skal vi fortsatt være.

Heftet referer til et tilsyn fra Arbeidsdirektoratet inn i Tannhelsetjenestene gjennomført i 2011 og 2012. Rapporten viser at 7 av 10 tannklinikker bryter arbeidsmiljøloven, at arbeidet med HMS gjennomgående ikke er systematisert og at 6 av 10 ikke har den pålagte avtale med bedriftshelsetjenesten. Videre at det er sterkt mangelfulle ansvarslinjer og utydelig arbeidsdeling

noe som igjen viser seg i mangelfull kompetanse og dårlig fokus på dette viktige arbeidet. Vi har altså en jobb å gjøre!

Ser vi tilbake til kvikksølv-saken ser vi med all ønskelig tydelighet hva som kunne skje når forebygging av helseskader i arbeidslivet ikke var regulert eller tillagt vekt. Vi har medvirket til at situasjonen nå er vesentlig forbedret, men tilsynet viser tydelig og spesifikt hvor innsatsen må gjøres. Det informasjonshefte som nå er klart vil være et viktig hjelpemiddel i det videre arbeidet. Det er godt strukturert, enkelt og forstå og dekker alle sider av HMS utfordringene ved tannhelsetjenestene.

Jeg anbefaler at alle setter seg godt inn i alle de områder som er beskrevet og bruker heftet aktivt i arbeidet med å utvikle gode rutiner med klar ansvarsbeskrivelse. Bruk det systematisk i dialogen mellom alle aktører på arbeidsplassen.

Vi vil følge opp dette arbeidet sentralt, blant annet i vår kontakt med utdanningsinstitusjonene og ved å gjøre det til tema på konferanser og møter. Vi vil gjerne ha innspill til gode tiltak for å styrke denne satsingen.

God sommer!

Med vennlig hilsen

Gerd Bang-Johansen
Leder

Trening gir skader på tennene

38 prosent av 18-åringene har syreskader i tennene. Av ungdommene som er fysisk aktive, er andelen hele 64 prosent ifølge professor i kariologi ved Universitetet i Oslo, Anne Bjørg Tveit.

– Det har sammenheng med at de som trener mye blir tørrere i munnen. De har altså mindre spytt. Spyttet reparerer skader i tennene. Dermed kan de som trener kanskje lettere få syreskader, sier Tveit til VG.

Undersøkelser viser at ungdom toppe statistikken når det kommer til drikker med høyt syreinnhold: VG skriver at en omnibusundersøkelse gjennomført av Ipsos MMI i februar 2014, viser at ungdom mellom 15 og 24 år drikker mer enn dobbelt så mye juice, brus og smakstilsatt vann som de over 25 år. Brus og vann med smak har ofte lav pH-verdi. Jo lavere pH-verdi, desto surere (og mer skadelig for tennene).

Bivirkninger ved tannbleking

Den norske tannlegeforening oppfordrer alle tannleger til å melde inn bivirkninger i forbindelse med tannbleking. Det gjelder bivirkninger fra tannblekeprodukter som inneholder mellom 0,1 og 6 prosent hydrogenperoksid eller mellom 0,3 og 16,62 prosent karbamidperoksid som skal rapporteres til Council of European Dentists, som igjen avgir en årlig rapport til EU-kommisjonen.

Laser som erstatning for bor

Laserleverandøren Fotona har fått bred spalteplass i avisen Stjørdalsnytt, som skriver om Søndre Tannhelse i Trøndelag. Bedriften tilbyr laserbehandling innen mange forskjellige tannbehandlinger. Den nye laserteknikken har to lasere i et system. Én for behandling av hardvev og én for bløtvev. Laseren kan selektivt fjerne vannrik karies uten å fjerne frisk tannsubstans, og den kan fjerne emalje som ikke skal være igjen. Laseren kan også drepe uønskete bakterier som ellers kan skape problemer i munnen. Laseren erstatter ikke det tradisjonelle boret, og kan ikke fjerne gamle amalgamfyllinger og midlertidige fyllinger, men har et utvidet bruksområde som for eksempel på munnsår.

Ny forskning på amalgam

Forskere i Bergen har registrert bivirkninger av tannmaterialer i 20 år. Nå har Bivirkningsgruppen i Uni Research Helse satt i gang et prosjekt rettet mot pasienter med helseplager som de kobler til amalgamfyllinger. Prosjektet utføres på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Det nye prosjektet innebærer ifølge Uni Helse at pasienter etter søknad får amalgamfyllingene erstattet med materialer som man bruker i generell tannbehandling i dag. Den nye studien omfatter 179 deltakere i alderen 20 til 70 år.

Professor Lars Björkman sier oppfølgingstiden i den nye studien er på inntil fem år, og at i tillegg til at fyllinger skiftes ut, skal forskerne måle betennelsesmarkører i blodet for å se om det kan være en biokjemisk effekt av utskiftingen.

Mer forskning og penger til tannhelse

Helse- og omsorgsdepartementet vil forske mer på nordmenns tannhelse og vil vurdere å utvide det offentlige tannhelsetilbudet til flere pasientgrupper som opplever store tannhelseproblemer.

Blant annet vil personer med lav inntekt og høye behandlingsutgifter få dekket protese i underkjeven og mye av kostnadene til protese i overkjeven. Stønadsbeløpet til personer med omfattende munntørrehet knyttet til kroniske lidelser vil økes, og det samme gjelder for personer med odontofobi, i tillegg til tortur- og overgrepsofsatte.

30-åringer beveger seg mindre enn de over 70

Kun tre av ti nordmenn oppfyller de nye anbefalingene fra myndighetene for fysisk aktivitet. Menn beveger seg generelt mindre enn kvinner, og aktiviteten øker med utdannelsen. 88 prosent oppgir at ønsker å røre seg mer.

Fysisk aktivitet forebygger depresjon, overvekt, diabetes, kreft og hjerte-karsykdommer, og helsedirektør Bjørn Guldvog sier lavt utdannete kvinner og menn i trettiårene tar bunnplassen.

– Unge kvinner og kvinner mellom 50 og 59 år er de som i høyest grad oppfyller anbefalingene, men selv i denne gruppen er bare om lag fire av ti aktive nok, sier han.

Colosseum fusjonerer med Smile

Colosseum opplyser i en pressemelding at de har fusjonert med Sveriges største private tannhelsekjede, Smile. Hovedkontoret blir fortsatt liggende i Oslo.

Smile er ifølge meldingen Sveriges største private tannhelsekjede med 300 medarbeidere og 15 tannhelseklinikker på 14 steder, og omsetter for 230 millioner kroner.

Større prisforskjeller på tannbehandling

EFTAs overvåkningsorgan ESA skal passe på at ulike EU-regler og direktiver blir fulgt. ESA har ifølge NRK reagert på at det offentlige risikerer å bruke statsstøtte ment for barn til å gjøre tannlegen billigere for voksne, noe som er ulovlig. Årsaken er at det gjør det vanskeligere for private å konkurrere med det offentlige.

Fylkestannlegene i Norge tror endringer vil gjøre det mye dyrere å gå til den offentlige tannlegen på bygdene sammenlignet med byene.

– Hvis prisene skal beregnes etter kostnadsnivået lokalt, så vil det bli lavest priser i sentrale strøk og høyest priser i grågrendte strøk, sier fylkestannlege i Nord-Trøndelag, Kari Strand til NRK.

De nye reglene på dette området vil være på plass senest 1. januar 2015, men fylkestannlegenes arbeidsutvalg har sendt et brev til Helse- og omsorgsdepartementet der de skriver at «bestemmelsene fra ESA trolig vil medføre en svekkelse av den offentlige tannhelsetjenesten».

App for bedre tannpuss

Oral B laget en «Disney Magic Timer»-app, hvor Rory Racerbil, Minnie Mus og alle de andre figurene underholder i de to minuttene som er avsatt til tannpuss. Tidende har laget en app-oversikt for bedre tannpuss der også løsningen til Aquafresh, «Time 2 brush» og «Brush DJ», inngår. En annen populær app skal være «Star teeth» som lar deg velge mellom en superhelt eller prinsesse som tannpussevern.

Appen «Tooth fairy calculator», som er tilpasset iPhone-brukere, gir riktig pris på melketennene. Fyll ut inntekt, kjønn og alder, og den anslår dagens pris i tillegg til at du kan hente prisutviklingen for de siste tiårene.

Nordisk folkehelsearbeid

Hesledirektoratet oppfordrer alle som er interessert til å melde seg på den nordiske folkehelsekonferansen som arrangeres i Trondheim 26.–29. august. Dette er den 11. nordiske folkehelsekonferansen, en konferanse som arrangeres hvert tredje år i de nordiske landene. 700 deltakere skal møtes på ulike arenaer for å sette dagsorden i utviklingen av et mer helsevennlig Norden.

Alle de nordiske helsedirektørene kommer og skal delta i en paneldebatt om samfunnsutvikling for helse og trivsel i Norden. Målgruppen for konferansen er fagfolk, praktiskere, politikere, myndighetspersoner og forskere.

For mer informasjon, se www.nordiskfolkehelsekonferanse.no.

Utdaterte tannleger

1 av 6 tannleger i Norge er registrert med null timer i etterutdanning viser statistikk fra Den norske tannlegeforening som organiserer vel 90 prosent av tannlegene i landet. I 2012 innførte tannlegeforeningen et krav om 150 timer etterutdanning i løpet av en femårsperiode. Så langt har 17 prosent ikke registrert én eneste time.

Utdanningssjef i tannlegeforeningen, Øyvind Asmyhr, uttrykker sin bekymring til P4.

– I verste fall betyr det at pasienter risikerer å komme til en tannlege som bruker utdaterte metoder. Det skjer veldig mye både når det gjelder teknologi, materialer og behandlingsfilosofi, noe som har stor innvirkning på våre behandlingsmetoder, sier Asmyhr.

Asmyhr har etter radiosendingen forsøkt å rette opp inntrykket av utdaterte tannleger ved å legge større vekt på at det tross alt er 83 prosent som har gjennomført etterutdanning.

Karl Evang-prisen 2014

Karl Evang-prisen skal gå til en person eller organisasjon som har gjort en særlig innsats for folkehelsearbeidet. Målet er å stimulere interessen og arbeidet for barnevern, folkehelse og sosiale forhold. Frist for å sende inn forslag til kandidater er 18. august 2014.

ThsF tilbyr sine medlemmer å kjøpe **navnskilt**

AUTORISERT
TANNHELSESEKRETÆR
Mariell Adam

ThsF
Tannhelsesekretærenes Forbund

ThsF tilbyr våre **assistenter** og autoriserte **tannhelsesekretærer** å kjøpe navnskilt!

Skiltet er ca 6,5 x 3 cm, sølvfarget og med rett tittel, ditt navn og ThsF's logo gravert.

Skiltet koster kr 200,- (inkl. moms)

Forhåndsbetaling: Dersom du ønsker navnskilt må du innbetale kr 200,- til kontonr. 1644.28.49270 og i tillegg sende bestillingsslippen under i utfylt tilstand til ThsF. Ønsker du flere skilt ganger du opp beløpet.

ThsF bestiller skiltet ditt når vi har registrert din innbetaling og mottatt bestillingsslippen under.

Er du autorisert MÅ du legge ved KOPI AV AUTORISASJONSBEVISET DITT

Vennlig hilsen
ThsF, Tannhelsesekretærenes Forbund

Denne delen fylles ut og sendes til ThsF, sammen med autorisasjonsbevis, på faks: 21 01 38 00, pr. post: Parat – ThsF, Pb. 9029 Grønland, 0133 Oslo, eller pr. e-post: anne-gro.aarmo@parat.com

JA, jeg ønsker mitt eget navneskilt!

Navn som skal graveres:

SKRIV BLOKKBOKSTAVER, MAX 22 BOKSTAVER

NAVN

MEDLEMSNUMMER

ADRESSE

POSTNR OG POSTSTED

E-POST

MOBIL

ANTALL SKILT

AUTORISERT
TANNHELSESEKRETÆR

ASSISTENT

(sett kryss)

Skilt sendes til adressen jeg har oppgitt over:

Dato:

Signatur

Utdanning under lupen

Unge autoriserte tannhelsesekretærer er sjelden vare på arbeidsmarkedet. Hva skal til for å rekruttere til yrket?

Tekst og foto: Kjersti Veel Krauss

Det er mangel på tannhelsesekretærer både i den offentlige tannhelsetjenesten og i privat sektor. Elisabeth Aks, administrativ leder ved Institutt for klinisk odontologi, og leder for Tannhelsesekretærenes Forbund, Gerd Bang-Johansen, gikk for en tid tilbake hardt ut mot dagens utdanningsform i Tannlegetidende og uttrykte bekymring for fremtiden. Bang-Johansen var særlig klar.

– I Tannhelsesekretærenes Forbund jobber vi mye med yrkesidentitet og yrkesstolthet. Ingen får yrkesidentitet på videregående skole, sa hun til Tannlegetidende.

Hun påpekte blant annet at tannhelsesekretærstudenter ville blitt mer motivert til

å forbli i yrket, hadde de vært en del av et faglig engasjert miljø allerede under utdannelsen. Flere av landets tannhelsesekretær-lærere synes kritikken blir tung å bære.

– Utdanningen vår er god, den. Det er ikke der problemet ligger, sier Else-Kristin Andersson og Hege Markussen, begge lærere ved Hersleb videregående skole.

Vi møter dem på lærerrommet på Bredtvedt videregående skole der linjen deres holder til midlertidig. Fra og med 20. august flytter tannhelsesekretær-utdanningen til splitter nye lokaler på Hersleb videregående skole. Da står også en ny og topp moderne tannklinikk klar og venter på studentene.

Det problematiske yrkesfaget

Etter Reform 94 ble utdanningen av tannhelsesekretærer og andre yrkesfag lagt til videregående skole. Tanken var at skoletrøtte elever skulle få en variert og praktisk utdanning som kunne sende dem rett ut i jobb etter fullført videregående skole. Utdanningsløpet er treårig med helse- og oppvekstfag det første året, etterfulgt av helseservicefag det andre. I tredje klasse spesialiserer man seg til tannhelsesekretær. Det er ikke lovpålagt eller lagt opp til mye praksis i utdannelsen og inntak

Elevene som tar tannhelsesekretær-utdanning møter engasjerte lærere. Hege Markussen vil gjerne se flere rekruttert til yrket.

Administrativ leder Elisabeth Aks og Gunn Conradi Karlsen ved Institutt for klinisk odontologi er kritiske til dagens tannhelsesekretær-utdanning og ønsker diskusjon rundt dagens ordning.

baserer seg på fullført grunnskole. Man må søke om autorisasjon etter fullført og bestått eksamen.

– Jeg klarer ikke å se noen andre alternativer eller muligheter sånn som systemet er i dag. Dette er noe vi ikke kan styre, og det er på politisk plan at avgjørelsene blir tatt. Etter kunnskapsløftet er eksamensformen derimot blitt veldig mye bedre enn tidligere. Nå har vi en praktisk utdanning og en praktisk eksamen, noe som sammenfaller mer med arbeidshverdagen som venter jentene våre etter utdannelsen, sier Andersson.

Elevene har allerede i dag minst 20 praksisdager per semester og skolens egen tanklinikk er en integrert del av skolehverdagen. Selv om læreplanen ikke krever praksis, velger flere videregående skoler med tannhelsesekretærlinje å implementere mye av det.

– Vi ser på praksis som en veldig viktig del av utdannelsen vår og er så heldige å ha svært gode praksisplasser. De offentlige tanlegekontorene vi samarbeider med, og som våre elever er ute i praksis hos hvert år, er positivt innstilt til å ta imot elevene og er gode veiledere for dem, sier Andersson.

– I tillegg ville jeg gjerne ha sett at det ble innført fraværsgrenser i skolen igjen som et middel vi kunne ha brukt. Det er et viktig tema i denne diskusjonen. Fravær må få konsekvenser, slik er det jo i arbeidslivet også, sier Markussen.

Tidligere år har skolen hatt elever som kun møter til vurderingssituasjoner og lærerne har da ingen andre valg enn å gi dem

Utdanning

karakter, men det utdanner ikke gode tannhelsesekretærer.

– Det burde vært satt et tak på maks 15 prosent fravær. De elevene hos oss som møter opp og er til stede både i undervisning og i praksis, føler seg trygge og vet hva de går til i arbeidslivet.

Samfunnets forventning

På Kvadraturen skolesenter i Kristiansand utdanner de også tannhelsesekretærer. De har fokusert mye på rekruttering til faget de siste årene. Avdelingsleder for helse-fagene, Guri Eidheim, forteller at Kvadraturen har jobbet aktivt med nettopp rekruttering. De har blant annet startet med prosjektfordypninger i 1. og 2. klasse slik at elevene tidlig kan se hva dette dreier seg om.

– Allerede i 2. klasse er det noen som kommer ut i praksis. Da kan de se hvor gøy det er. Dette har stabilisert rekrutteringen hos oss, i alle fall.

Eidheim deler miljøets bekymring for rekrutteringen og statusen til yrket.

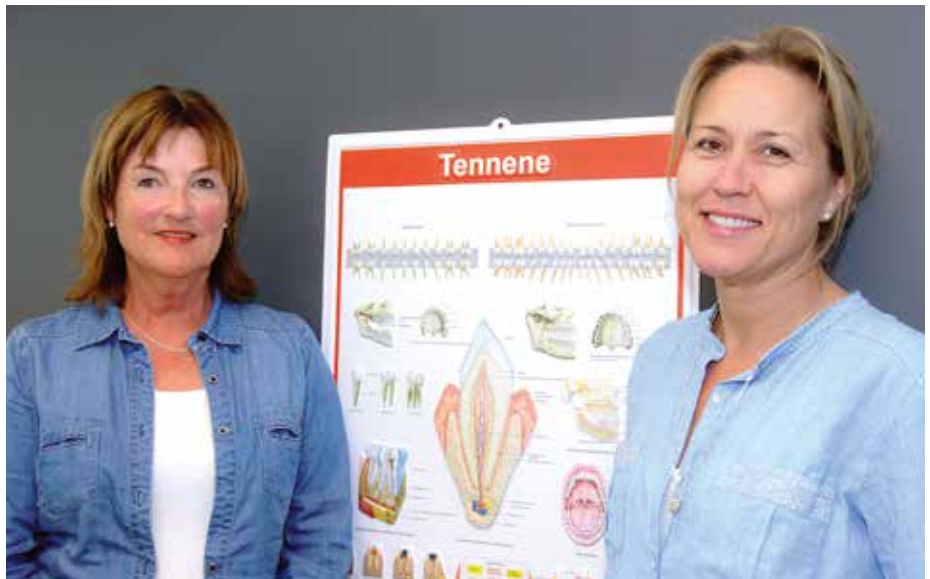
– Personlig mener jeg at dette handler om et overbyggende samfunnsproblem. Du er ikke verdt noe om du ikke har tatt en master. Ja, statusen vil sikkert bli høyere om man legger det over til fakultetet, men hvor skal dette ende? Elevene har 13 års skolegang når de er ferdig her, sier Eidem, som mener det bør og må være plass til ulike kompetanser i et team.

De to lærerne på Hersleb videregående skole er enige og ser også utfordringene med samfunnets forventninger.

– Yrket vårt har ikke den statusen det fortjener, og det gjelder egentlig alle yrkesfagene enten det er kokk, snekker eller murer. Selv kokkefaget, med alle fjernsynsprogrammene og fokuset på mat som det er nå, klarer ikke å tiltrekke seg nok elever. Noe har skjedd med samfunnet vårt. Vi er blitt et utdanningssamfunn, og yrkesfag blir dessverre ikke regnet som statusyrker, sier Hege Markussen.

Praktisk utdanning

På odontologisk fakultet sitter Elisabeth Aks og Gunn Conradi Karlsen i kantina. De har flere ideer og tanker om hvordan det hele kunne ha blitt gjort annerledes i dag, uten egentlig å endre så mye på strukturene og regelverket.

Lærerne Else-Kristin Andersson og Hege Markussen ved Hersleb videregående skole gleder seg til å gjøre studiet bedre når de til høsten flytter til nye lokaler med splitter nytt utstyr.

– Det handler i grunn om å tenke litt nytt, sier Aks.

De to fakultetsansatte er enige i at samfunnet er blitt for teoretisert og at det ikke er et gode. Håndverket forsvinner fra utdanningen, mener de, og ønsker seg en mye mer praktisk utdanning som ruster de unge elevene til å jobbe selvstendig, til å se behovene i teamet og til å kunne utføre jobben sin på best mulig måte.

– Når jeg intervjuer unge tannhelsesekretærer i dag, spør jeg alltid om de er selvgående. Svarer de «ja», vet jeg at de er det, men stort sett svarer de: «Hva mener du med det?» eller lignende. En tannhelsesekretær bør vite hva hun skal gjøre. De skal kunne høre hvor langt i behandlingen tannlegen er og når det forventes assistanse. De må ha gode rutiner i arbeidet sitt, sier Conradi

Karlsen som selv har tannhelsesekretærutdannelse og leder avdelingen for Klinikkk for allmenn odontologi voksen.

Fakultetet er nettopp ferdig med et pilotprosjekt som i praksis er et tilbud om etterutdanning for tannhelsesekretærer. Studiet har gått over ett og et halvt år og åtte tannhelsesekretærer fra fakultetet var med i pilotrunden. De hadde undervisning, litteraturstudium og avsluttet med å skrive en oppgave, men det er muligheter for så mye praksis man vil på skolens klinikker. De ser for seg at det ved fakultetet kan være mulig å tilby etterutdanning

for voksne som ønsker en yrkesutdanning eller omskolering. I tillegg ser de for seg noen endringer av praksis på videregående.

– Hvorfor ikke gjøre med tannhelsesekretærutdanningen som de gjør på kokke- eller elektrikerlinja? Der har de først to år med teoretisk utdanning med praksistimer, og så ender studiet med to års lærlingplass med delvis lønn. Jeg kan ikke skjønne hvorfor ikke det skal kunne fungere også for tannhelsesekretærutdannelsen, sier Aks.

Også tannlegene etterspør høyere standard. Tannlegeforeningens utdanningssjef, Øyvind Asmyhr, sier at Tannlegeforeningen ikke har tatt et offisielt standpunkt til denne saken, men sier:

– Tannhelsesekretæren er tannlegenes førstelinjetjeneste og det ansiktet og den stemmen pasienter først møter. Hvis ikke det er profitt, er det håpløst. Vi er helt avhengige av et godt team og det burde være forbudt for tannleger å jobbe alene uten en sekretær.

Han viser til den gamle modellen da undervisningen var et ettårig studium som var knyttet til fakultetet. Den gang jobbet alle partene sammen i undervisningstiden og ble vant til å jobbe i team.

– Det vi må finne ut av, er hvor disse elevene skal høre hjemme. Identitet er et stikkord sammen med yrkes stolthet.

Beskyttelse mot stikkskader

Tannhelsesekretærer og annet helsepersonell skal beskyttes mot å få skader og infeksjoner ved bruk av spisse eller skarpe gjenstander, og Norge innførte i 2013 EUs stikkskadedirektiv som blant annet har forbud mot å sette tilbake plasthylsen på brukte kanyler.

Av: Trygve Bergsland

Leder for Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Gerd Bang-Johansen, sier hun er glad for at stikkskadedirektivet fra EU er tatt inn i en forskrift underlagt arbeidsmiljøloven, men hun er usikker på om alle tannklinikker følger opp dette godt nok.

Bekymringsmeldinger fra medlemmer

Hun sier forbundet får inn noen bekymringsmeldinger fra tannhelsesekretærer som mener at de tekniske løsningene for å hindre stikkskader ikke fungerer tilfredsstillende.

– Det er spesielt løsningen til «Conta Guard» vi er skeptiske til. Løsningen består av et selvklebende beskyttelsesskjold som permanent skal forsegle kanylen, men som potensielt kan føre til at brukeren stikker seg dersom man ikke er tilstrekkelig oppmerksom, sier Bang-Johansen.

ThsF-lederen peker på andre løsninger hun mener fungerer bedre etter direktivets forutsetninger.

– Andre systemer som «Ultra Safty Plus», som har integrert kanylen og beskyttelseshylse slik at vi unngår problemet med recapping, en løsning som også samsvarer godt med EU-direktivet. En annen løsning vi er positive til er «NeBur» som destruerer sprøytespissene ved hjelp av varme, sier Bang-Johansen.

Sikkerhetsspørsmål

Bang-Johansen sier det er viktig å få informasjon om direktivet ut til alle i tannhelsetjenesten og at klinikken velger sprøytesystemer som fungerer sikkerhetsmessig optimalt.

– I forskriften kommer det tydelig frem at arbeidsgiver skal sørge for at arbeidstakere som settes til arbeid der de kan bli utsatt for stikkskader, på forhånd skal få nødvendig opplæring. Det skal også foretas en individuell risikovurdering og nødvendige verneiltak skal være på plass, og det står at «Hette skal ikke settes tilbake på kanylen etter bruk», sier hun.

ThsF-lederen peker på forskriften der det står at «Ved håndtering av spisse eller skarpe gjenstander som kan forårsake skade og eller infeksjon fra biologiske faktorer, skal det benyttes utstyr med sikkerhetsmessige beskyttelsesmekanismer, der slikt utstyr er tilgjengelig og egnet for formålet».

– Det er ingen grunn til å benytte usikre løsninger når vi kan slå fast at det er tilgjengelige og godt egnede alternativer, sier Bang-Johansen.

En av flere som importerer Conta Guard til Norge er Norsk Dental Depot (NDD), men produktsjef Gry Veбенstad Rybråten ønsker ikke å uttale seg kritisk til løsningen Conta Guard har valgt og som krever at hetten settes tilbake på kanylen etter bruk.

– Vi anbefaler Ultra Safety Plus, da dette alternativet eliminerer behovet for recapping. Dette er også et helt eget sprøytesystem, som gjør at man ikke bruker de gamle sprøyteskaftene man har benyttet tidligere, sier Rybråten

Storstilt tannhelsesatsing

Fylkestannlege Turid Kristoffersen og hennes lederteam har satt seg et høyt mål. Telemark skal bli landets beste på tannhelse.

Tekst: Kjersti Veel Kraus

65 tannhelsesekretærer, 15 tannpleiere, 44 tannleger og 3 spesialister i henholdsvis oralkirurgi, kjeveortopedi og endodonti skal sammen med fylkestannlegen løfte tannhelsetjenesten i Telemark fylke. De ansatte i den offentlige tannhelsetjenesten gir seg ikke før de har nådd målet om å bli Norges beste.

Kontinuerlig kompetanseløft

– I dag er det sikkert flere fylker som er bedre enn oss på tannhelse, men nå tar vi opp konkurransen, sier Turid Kristoffersen stolt.

De to årene som er gått siden Kristoffersen satte seg til rette i lederstolen i Telemark fylkeskommunes kontorer, er ikke blitt kastet bort. Fylket har blant annet samlet tannhelseklinikker i større faglige miljøer, innført mentorordninger, sørger for at tannhelsesekretærer og tannpleiere jevnlig får etterutdannelse og kurs og arrangerer månedlige fagsirkler med aktuelle temaer innen fagfeltet.

– Vi vil ha en målrettet kompetanseheving i fylket vårt og vil gi våre pasienter et mest mulig komplett behandlingstilbud. Da må vi spille på lag, kommunisere godt og jobbe sammen som et team både tannleger, tannpleiere, tannhelsesekretærer og oss i lederteamet. Målsettingen er at alle fylkets tannklinikker skal få bruke hele sin kompetansebredde og utvikle seg faglig.

Et av tiltakene for å nå målet, mener fylkestannlegen er å sørge for at kursing skjer av hele tannhelseteamet.

Hun ønsker nå blant annet at tannlege, tannhelsesekretærer og tannpleiere skal

dra sammen på kurs. Tidligere dro ofte tannleger ved samme klinikk sammen på kurs fordi det var hyggelig. Denne praksisen ser Kristoffersen på som uheldig siden den i stor grad førte til at flere tannleger ved én klinikk var gode i samme fagfelt. Det forhindret klinikkens mulighet til å utvikle helt avgjørende breddekompetanse.

– Vi vil selvfølgelig spørre tannlegene om deres interessefelt, men stimulere og inspirere til ulik kompetanse på fylkets 17 klinikker. På denne måten vil vi kunne legge grunnlaget for at vi kan tilby samme gode behandlingstilbud i for eksempel Seljord og Porsgrunn. Vi ønsker å stille krav til lik kvalitet uansett hvilken klinikk du sogner til.

Ledergruppen ønsker også at det skal være et kontinuerlig kurs- og kompetansetilbud for de ansatte.

– Når en tannlege i dag lærer seg en ny metode eller nye teknikker på kurs, må vi unngå at tannhelsesekretæren eller tannpleieren blir sittende igjen uten opplæring i nye rutiner på kontoret.

Teamet som helhet blir svekket hvis ikke alle kjenner til de nye metodene, mener fylkestannlegen.

– Trygge og kompetente tannhelseteam er viktig for at også pasientene skal føle seg trygge hos oss. Vi ønsker å vise at vi er langt mer enn «bare» skoletannleger og vil aktivt oppfordre til at tannlegene tar med seg tannpleier og tannhelsesekretær på kurs slik at kompetansen videreføres til resten av teamet, og nivået på tilbudet heves, sier hun.

Fra Fylkeshuset i Skien, satser fylkestannlege Turid Kristoffersen på å gjøre Telemark til Norges beste fylke innen tannhelse. Foto: Kjersti Veel Kraus

Endret maktstrukturen

Telemark er et stort fylke rent geografisk. Knappt et år var gått før Kristoffersen tok tak i selve strukturen og gjennomførte en aldri så liten reform. Tidligere hadde Telemark, som mange andre fylker her til lands, mellom tre og fire overtannleger. Disse lederne hadde ansvaret for personalet, økonomien og pasientene til alle fylkets tannklinikker. Under seg hadde de 17 klinikkledere som igjen hadde et sted mellom fem og ti ansatte under seg. Savnet etter ledere som jobbet tettere på teamene, og som forsto utfordringene og problemene på de ulike klinikkene, var stort.

Etter hvert fant ledelsen ut at de hadde for mange nivåer i organisasjonen. De trengte ledere med ansvar for alle de viktigste områdene innen den kliniske hverdagen, men samtidig trengte de ledere som sto midt i de daglige utfordringene. Løsningen ble en ledergruppe bestående av åtte klinikkledere og fylkestannlegen.

– Klinikkledere har i dag fått mer ansvar og ser de reelle behovene ute på klinikkene i mye større grad enn det overtannlegene hadde forutsetninger for å gjøre tidligere. Vi har nå klinikkledere fra Kragerø i sør til Vinje i nord. De er tett på det som skjer i den kliniske hverdagen og kjenner sine medarbeidere bedre enn noen andre i organisasjonen. Sammen kan vi utvikle

Utvikling

hverandre og fokusere på felles målsetting, utnytte styrken i samarbeidet og ta tak i ting som ikke fungerer optimalt.

For å sørge for en enda bedre kommunikasjon og dialog mellom ledere og ansatte, møtes ledergruppen minst en gang i måneden. Under disse møtene diskuteres det kompetanse, generell drift, pasienttilbud, personalutfordringer og det arrangeres gjesteforelesninger i ulike aktuelle temaer.

– Sammen vil vi kunne utvikle flere ideer og vi vil kunne dekke et bredere fagfelt. Vi kan også utvikle en helhetlig filosofi, et felles verdigrunnlag og felles målsettinger som også vil heve kompetansen til de ansatte og gi trygghet hos pasientene. Et felles team sørger også for at vi får bedre oversikt og at vi kan operere mer samlet.

Forskning

Tannhelsetjenesten i Telemark fylkeskommune behandler rundt 50 000 pasienter i året.

– Med et så stort pasientklientell og et usedvanlig godt journalsystem, gir dette oss unike muligheter til å drive klinisk forskning. Vi vil gå inn bak statistikken og se effekten av de ulike behandlingsformene som blir gjennomført. Slik kan vi finne ut hvilke som er best og hva som fungerer, sier Kristoffersen.

Ved å forske på og stille spørsmål ved etablerte rutiner og behandlingskonsepser, håper og tror fylkestannlegen at de vil kunne gi faget og fagmiljøet et større perspektiv.

Ledelsen i Telemark fylkeskommune er for tiden også i dialog med næringslivet og ønsker å inngå samarbeid med flere lokale firmaer, også innenfor bioteknologi.

– Her kan tannhelsetjenesten bidra i ulike utviklings- og forskningsprosjekter, særlig gjennom klinisk forskning på viktige satsningsområder innen vårt fag, sier Kristoffersen.

Hun peker spesielt på at gerodontologi (studiet av behandlingsformer som kreves ved behandling av eldre voksne) bør bli et fremtidig satsningsområde for fylket. Økende antall eldre med store tannhelsetutfordringer vil nødvendigvis måtte bli et viktig satsningsområde også for fylkeskommunen.

Et bedre tannhelsetilbud til eldre er et av satsningsområdene til Telemarks tannhelseteam.
Foto: Dag Jenssen/Telemark fylkeskommune

– Majoriteten av barn og unge i Telemark har i dag svært god tannhelse, men så har vi de svake som til gjengjeld har veldig dårlig tannhelse. Tross økende velstand i samfunnet vårt, ser vi at tannhelse skiller mer enn man skulle tro. Forskjellen mellom de mange sunne og de få svake blir stadig tydeligere.

Kristoffersen ønsker at den offentlige tannhelsetjenesten skal satse mer på barn som opplever omsorgssvikt, og i tillegg hjelpe flere eldre med deres omfattende og ofte svært kompliserte tannhelseproblemer.

– Hvor mye tid og ressurser bør vi egentlig legge i å hindre at barn får ett hull? spør hun retorisk og peker blant annet på muligheten til å frigi tid ved å unngå overbehandling av barn med allerede god tannhelse.

– Langtidsplanen vår er at vi vil ha stabile tannhelseteam med sterke og dynamiske fagmiljøer hvor vi fokuserer på utvikling, høy kvalitet og effektiv drift. Vi skal videreutvikle våre ansatte og legge til rette for at alle får praktisere og utvikle sin kunnskap og alle sine ferdigheter som aktive medlemmer i solide tannhelseteam. Vi håper vi skal klare å engasjere og inspirere både vårt og resten av landets fagmiljøer til å møte framtidens behov i tannhelsetjenesten i Norge.

Stemmen fra gulvet

Tannhelsesekretær Birte Abrahamsen jobber på Tannklinikken Skien som åpnet i nye, topp moderne lokaler i 2009. Hun forteller at det ble mange diskusjoner etter at den nye fylkestannlegen startet opp i mars 2012. Kristoffersen ble ansatt for å rydde opp i økonomien og folk skrek over seg, forteller Abrahamsen. De var redde for at det bare skulle bli fokus på å tjene penger, ikke på den jobben tannklinikken faktisk skulle gjøre.

– Jeg syns hun prøver å løfte oss alle sammen, og hun ser oss. Er det noen som gjør en ekstra innsats med studentene og praktikanter, etterutdanner seg innen kirurgi eller noe lignende, er hun villig til å slenge noen kroner på lønna. Den nye ledergruppa og de faste møtene deres gjør at vi blir hørt, sier Abrahamsen.

Selv om klinikken akkurat nå sliter med å få fylt noen stillinger etter at noen går av med pensjon og andre er ute i svangerskapspermisjon, mener hun at kollegene hennes også stort sett er fornøyd.

– Hverdagen vår er hakket mer uforutsigbar for øyeblikket og noen av medarbeiderne opplever situasjonen som vanskelig og stressende, men vi har en veldig bra tannklinikk og et godt faglig miljø. Jeg synes dette er en veldig bra satsning, og med en målsetting om å bli landets beste, har vi noe å strekke oss etter, sier hun.

Få de beste priser og markedets beste service ved å samle alle dine innkjøp hos oss.

RABATTAVTALE: Vi gir deg de beste prisene på forbruksvarer hvis du velger oss som total-leverandør.

SALGSKONTORET: Møt våre blide jenter på ordretelefonen. De er alltid rede til å hjelpe deg med det du måtte ha på hjertet.

NETTHANDEL: Vi tør påstå at vi har bransjens beste netthandel. Enkel og oversiktlig. Ta en titt på www.jacobsen-dental.no, registrer deg som nettkunde i dag. Din salgsrepresentant eller ordrekontoret hjelper deg å komme i gang. Her finner du også sikkerhetsdatablad (SDB) på de produkter hvor det er krav om det.

UTSTYR OG INNREDNING: Vi leverer alt du trenger til din klinikk, og deltar gjerne i prosjekterings-prosessen ved etablering eller renovering. Jo tidligere vi kommer med i prosessen, jo mer knirkefri blir den.

Jacobsen Dental AS er
sertifisert Miljøfyrtårn-
bedrift siden 2008

Ikke gå glipp av en
eneste kampanje: Følg
Jacobsen Dental AS
på Facebook!

scan.me/5kvxnx

Tariffoppgjøret 2014

Under finner du resultatet av lønsforhandlingene som dekker kommune og stat. Resultatene for privat sektor kommer i en senere utgave av bladet.

Dette er resultatet fra årets oppgjør i kommunal sektor.

Resultat er i tråd med resultatet fra frontfaget og det er lagt inn sikringsbestemmelse som garanterer utvikling i tråd med frontfaget også neste år.

Minstelønnen for fagarbeidere med minimum 10 års ansiennitet har fått en økning på 13 200 kroner.

- Det nye lønssystemet sikrer blant annet at de lokale tilleggene gis varig karakter.
- Behovet for fagarbeidere og fagarbeidere med relevant fagskoleutdanning skal vektlegges ved kartlegging av ansattes kompetanse og kommunenes kompetansebehov.
- Betydningen av fagarbeiderstillinger med relevant fagskoleutdanning og høgskoleutdanning med ettårig videreutdanning skal vektlegges ved lokale kompetanseforhandlinger.

For ThsFs medlemmer ansatt i staten er dette resultatet:

Kjøpekraft er opprettholdt for alle med det generelle tillegget. Dessuten er det avsatt en stor andel til lokale forhandlinger.

Oppgjøret har en økonomisk ramme på linje med frontfaget på noe over 3,3 prosent. Dessuten ble partene enige om en reguleringsklausul som innebærer at dersom den reelle lønnsveksten innenfor frontfaget blir mer enn 3,3 prosent i løpet av 2014, så vil denne differansen bli tatt hensyn til i oppgjøret 2015.

Økonomi 2014

Det gis sentrale lønnstillegg til stillinger i gruppe I med virkning fra 1. mai 2014

	0 år	4 år	8 år	10 år
Ufaglærte	8 500	8 500	8 500	8 500
Fagarbeidere	10 500	8 500	14 200	13 200

Stillinger i gr. 1 uten minstelønn gis et sentralt lønnstillegg på 2,15 prosent, men minimum 8500 kroner.

Fra 1. mai 2014 skal arbeidstakere med minimum 20 års lønnsansiennitet ikke ha lavere grunnlønn enn 364 000 kroner i 100 prosent stilling.

Det er avsatt 0,6 prosent av lønsmassen til en lokal pott for forhandlinger 1. september 2014.

A-tabellen

Resultatet fra forhandlingene per lønnstrinn

Lønnstrinn/beløp	Lønnstrinn/beløp
19–23/6 500 kroner	45/8 100
24–25/6 600 kroner	46/8 200 kroner
26–27/6 700 kroner	47/8 300 kroner
28–29/6 800 kroner	48/8 400 kroner
30–31/6 900 kroner	49/8 500 kroner
32–33/7 000 kroner	50/8 600 kroner
34–35/7 100 kroner	51/8 700 kroner
36/7 200 kroner	52–53/8 800 kroner
37/7 300 kroner	54–101/1,98 prosent
38/7 400 kroner	
39/7 500 kroner	
40/7 600 kroner	
41/7 700 kroner	
42/7 800 kroner	
43/7 900 kroner	
44/8 000 kroner	

Tillegg gis med virkning fra 1. mai 2014.

Tariff

Det er avsatt 1,75 prosent av lønsmassen til lokale forhandlinger med virkning fra 1. august uten sentrale føringer.

Følgende lønnsrammer heves med ett lønnstrinn på øverste ansiennitetstrinn:

- Lønnsramme 3
- Lønnsramme 9
- Lønnsramme 14
- Lønnsramme 15
- Lønnsramme 17
- Lønnsramme 39

For tannhelsesekretærer i stillingskode 1341 og kode 1545, og som er innplassert på høyeste lønnstrinn på sin ansiennitetsstige, vil få 1 lønnstrinn. Det samme gjelder de som er direkte innplassert i alternativ 9-21.

Justeringene gis virkning fra 1. juli.

Etterlysning

Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) ønsker å kunne vise frem historisk utstyr benyttet på tannklinikker rundt i landet. Alt er av interesse.

Kan du bidra med slikt utstyr kan du kontakte leder i ThsF, Gerd Bang-Johansen, på e-post: gerd.bang.johansen@parat.com eller telefon: 984 88 100. Vil du sende slikt utstyr i posten er adressen:

Tannhelsesekretærenes Forbund
Postboks 9029, Grønland
0133 Oslo

Health+Workers
www.HealthWorkers.com tlf: 33 4860 50
salg@healthworkers.com

STILIG OG ELEGANT ARBEIDSTØY!

Sandal Motion Lady
KUN 499,-

Urbane Performance serien!
gir deg den unike 4-veis stretchen.

An advertisement for Health+Workers sandals. It features two women: one on the left wearing a white t-shirt, teal pants, and a stethoscope, and one on the right wearing a pink scrub suit. In the center, there is a purple sandal with a white sole and a purple insole. The text is in pink and white, with a black background at the top containing the company name and contact information.

Ferietid

Ferie er for de fleste sol, sommer og tid sammen med familie og venner. Valg av tid for avvikling av ferie kan av og til skape noen problemer på arbeidsplassen og vet du hvilke regler som gjelder dersom du blir syk i ferien eller hvor mange feriedager du har rett til?

Av: Eva Borhaug, advokat i Parat

I et harmonisk arbeidsforhold vil partene som regel bli enige om når ferien skal tas ut og hvor lang ferie man tar om gangen. Det vil også være naturlig for arbeidsgiver å forhøre seg med arbeidstaker når man ønsker å ta ut ferie.

Hvor mange feriedager har du krav på?

Ferieloven legger opp til at arbeidsgiver skal drøfte feriefastsettingen med den enkelte arbeidstaker eller med de tillitsvalgte. Arbeidstaker kan kreve å få underretning om feriefastsettingen tidligst mulig og senest to måneder før ferien starter, såfremt ikke særlige grunner er til hinder for dette. Både underretning senest to måneder før og drøftingsplikten er såkalte ordensregler. Det betyr blant annet at det ikke får noen konsekvenser dersom arbeidsgiver unnlater å følge disse reglene.

Som de fleste vet, så har alle, uansett stillingsprosent, rett på fire uker og én dag ferie (25 virkedager da ferieloven opererer med lørdag som en virkedag). I tillegg har de fleste som er omfattet av en tariffavtale

rett på fem ukers ferie (30 virkedager). Fyller du 60 år i løpet av ferieåret, har du rett på seks virkedager ekstra ferie. Denne ekstraferien kan tas ut akkurat som det passer deg – enten samlet eller med en eller flere dager om gangen. Du skal gi arbeidsgiver minst to ukers varsel før avvikling av denne ekstraferien.

Vær oppmerksom på at fridager i turnusarbeid eller deltidsarbeid også regnes som feriedager i ferieperioden. Disse dagene går altså til fradrag i ferietiden.

Er du usikker på hvor lang ferie du har rett på, kan du sjekke med din HR-avdeling eller personalansvarlig.

Når skal ferien tas?

Det er mest vanlig å ta ut størsteparten av ferien i skoleferien. Hovedferieperioden etter ferieloven regnes fra 1. juni til 30. september. I denne perioden har arbeidstager rett på å kreve tre uker tatt ut i sammenheng. Det er allikevel arbeidsgiver som har det siste ordet i forhold til når ferien blir fastsatt dersom partene ikke blir enige.

Restferien kan også kreves tatt i sammenhengende arbeidstager. Arbeidsgiver kan altså få problemer med å dele denne opp ved for eksempel å si at arbeidstager må ta ut tre feriedager i påskeuken og to dager i romjulen. Har man den femte ferieuken vil dette bli enklere for arbeidsgiver. Da kan arbeidsgiver for eksempel kreve at arbeidstager tar ut restferien samlet i påskeuken og deretter den avtalefestede ferien samlet i romjulen.

Ferieavvikling i oppsigelsestid

Dersom du har sagt opp stillingen din, kan du be om uttak av ferie i oppsigelsestiden. Det krever uansett at arbeidsgiver er enig. Arbeidstaker kan kreve tre uker i sammenheng dersom oppsigelsestiden er i hovedferieperioden. Tiden for fastsatt ferie kan ikke uten arbeidstakers samtykke endres på grunn av oppsigelse, med mindre det er nødvendig på grunn av uforutsette hendinger og slike hendinger vil skape vesentlige driftsproblemer og det ikke kan skaffes stedfortreder.

I situasjoner hvor arbeidsgiver har gått til oppsigelse av arbeidstaker, kan arbeidsgiver kreve at arbeidstaker tar ut ferie i oppsigelsestiden. Dette kan kun gjøres når oppsigelsesfristen er tre måneder eller lengre. Ved kortere oppsigelsesfrist må arbeidstaker samtykke i at ferien blir lagt i oppsigelsestiden. Dersom arbeidstaker og arbeidsgiver allerede før oppsigelsen hadde avtalt ferie på et annet tidspunkt,

kan arbeidstaker motsette seg avvikling av ferie i oppsigelsestiden. Arbeidstaker kan uansett kreve at ferie avvikles før oppsigelsesfristens utløp, hvis det etter dette tidspunkt ikke er tid til å avvikle ferie innenfor hovedferieperioden eller ferieåret.

Hva om du blir syk i ferien?

Det hender at man blir syk i ferien. Hvordan skal man da forholde seg? Man må

her skille mellom sykdom som oppstår før avtalt ferie starter og sykdom som oppstår i selve ferien. Dersom arbeidstaker blir syk før ferien starter, kan man kreve at ferien utsettes til senere i ferieåret. Kravet må dokumenteres med legeerklæring og fremsettes senest siste arbeidsdag arbeidstaker skulle hatt før ferien starter.

Blir man syk mens man har ferie er kravet at man må være helt arbeidsufør (ikke delvis) i minst seks virkedager for å kunne kreve et tilsvarende antall virkedager ferie igjen senere i ferieåret. Igjen må kravet dokumenteres med legeerklæring og fremsettes uten ugrunnet opphold etter at arbeidet er gjenopptatt. Er man fortsatt syk etter at ferien er avsluttet, bør man så snart som mulig melde fra til arbeidsgiver at man krever ferien utsatt. Dette kan gjøres samtidig som man sender inn sykemelding, for eksempel. Går det for lang tid her, risikerer man å tape kravet om utsatt ferie. Arbeidsdepartementet har foreslått å endre denne bestemmelsen slik at man i fremtiden ikke får krav om helt arbeidsufør i minst seks virkedager, men at det skal gjelde fra dag én. Forslaget er fremdeles under behandling og dersom det vedtas blir det med virkning fra 1. juli 2014.

Dersom man ikke får tatt ut denne utsatte ferien i ferieåret, kan man kreve å få dette utbetalt i stedet. Dette gjelder kun i de tilfellene hvor man ikke har fått tatt ut all ferie på grunn av sykdom eller lovlige permisjoner (for eksempel foreldrepermisjon). Er det andre grunner til at man ikke har rukket å ta ut all ferie, kan disse dagene

ikke kreves utbetalt. De blir automatisk overført til påfølgende ferieår. Denne regelen er også foreslått endret fra og med 1. juli 2014. Den nye regelen vil medføre at rett til utbetaling bortfaller ved sykdom og lovlig permisjon. Feriedager som man ikke har fått tatt ut vil da automatisk overføres til påfølgende ferieår.

Arbeidstaker kan også kreve erstatning fra arbeidsgiver dersom manglende ferieavvikling skyldes arbeidsgivers forhold. Husk at arbeidsgiver plikter å sørge for at arbeidstaker tar ut minst 25 virkedager i ferie hvert år. Arbeidstaker har tilsvarende plikt til å avvikle denne.

Overføring av ferie

Ifølge ferieloven kan man avtale med arbeidsgiver å overføre inntil 12 virkedager av den lovfestede ferien til neste ferieår. Det samme gjelder den avtalefestede ferien. Dette innebærer altså at man kan avtale å overføre inntil 17 virkedager (14 arbeidsdager) totalt til neste ferieår. Dette må avtales skriftlig med arbeidsgiver.

Rett til forskuddsferie

Man har rett til å avtale forskuddsvis avvikling av ferie i inntil 12 dager.

Forholdet mellom ferie og feriepenger

En vanlig ordning er at arbeidsgiver utbetaler feriepenger i juli i stedet for lønn. Det er da viktig å være klar over at det ikke er noen direkte sammenheng mellom ferie og feriepenger. Ferie er rett og slett krav på fri uten lønn for en nærmere bestemt periode. Feriepenger er derimot krav på en tilleggsutbetaling for opptjent arbeidsvederlag. Ved vanlig ferieavvikling får man utbetalt feriepenger opptjent året før. Dersom arbeidsforholdet avsluttes vil man ha krav på å få feriepenger utbetalt også for året man blir oppsagt, helt uavhengig om det er tatt ut ferie det året.

Verve medlemmer..

Den som rekrutterer gjør en viktig jobb for oss alle. Ved å rekruttere medlemmer til Parat vil du kunne velge flotte vervepremier fra Parat-butikken. For hvert medlem du verver får du ett vervepoeng, og du kan velge å ta ut premien med en gang eller "spare" opp poengene for å få en større premie.

Som takk for at du verver medlemmer til Parat har vi fine premier.

iittala

LE CREUSET

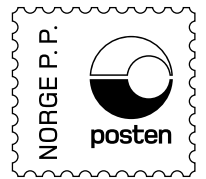
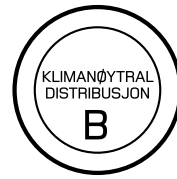
Har du spørsmål vedrørende vervepoeng vennligst ta kontakt og vi vil hjelpe deg. Vi gjør oppmerksom på nye regler som nå er gjeldende vedrørende vervepoeng.

Gå inn på www.parat.com.

Parat
for deg!

www.parat.com

Returadresse:
Parat
Boks 9029 Grønland
0133 OSLO

IKKE LA YS INNBO GÅ DEG HUS FORBI

85 000
medlemmer ha
kjøpt YS Innbo

YS Innbo er Gjensidiges beste innboforsikring og blant markedets aller rimeligste. Gjør du boligen tryggere kan du få enda lavere pris. Og du, ID-tyverisikring er selvsagt inkludert i YS Innbo.

Bestill YS Innbo på telefon 03100 eller på gjensidige.no/ys.

